

Ա. ՍԵՄԱ

ՃԱՄԻՐԱՄ

ԹԱՏԵՐԱՔԵՐԹՈՒԱՆԻ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ,

Փ Ա Ր Ի Զ

891.99
U-38

ՀԱՄԻՐԱՄ

ԹԱՏԵՐԱՔԵՐԹՈՒՄԸ ՀԻՆԿ ՊԱՏԿԵՐ

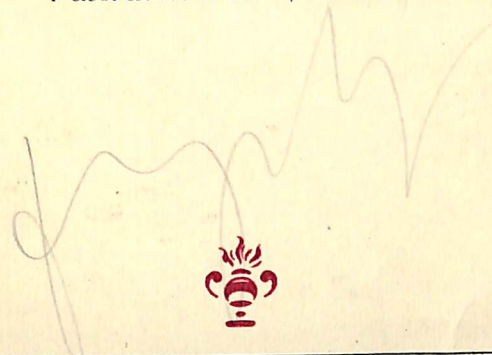
- 6 NOV 2011

291.99
U-38 *պ*

Ա. ՍԵՄԱ

ՃԱՄԻՐԱՄ

ԹԱՏԵՐԱՔԵՐԹՈՒՄԾ ՀԻՆԳ ՊԱՏԿԵՐ

Փ Ա Ր Ի Ջ

IMPRIMERIE DU TEMPLE
24, RUE NOTRE-DAME DE NAZARETH, PARIS

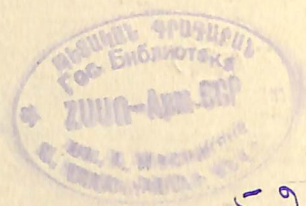
1938

Գրք

8749

30 JUL 2013

54280

5277-55

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Թատերագրութիւնը ամենէն կատարեալ ձեւն եւ ուժեղ արտայայտութիւնն է գրական արուեստին, ուր բանաստեղծութիւնը կրկնուելով երաժշտականութեամբ ու նկարչականութեամբ, բեմի վրայ կը դնէ կեանքի տեսարանի մը ուշագրաւ մէկ գործողութիւնը:

Հակառակ ատոր, Թատերագրութիւնը չէ կրցած իրեն արժանի տեղը ունենալ մեր մէջ, եւ ուրիշ ազգերու սոյն Եւրոպայի պատկանող արժէքաւոր բազմաթիւ գործերուն դիմաց Սունդուկեանցի, Շիրվանզադէի, Շանթի Թատերախաղերը եւ Պարոնեանի սակաւաթիւ կատակերգութիւնները ունինք միայն. առանց հաշուելու անշուշտ մէկ քանի արեւմտահայ գրողներու

ըննազրօսիկ երկերը: Հակադրաբար՝ պատմութիւնն ու բանաստեղծութիւնը մեծ զարգ գտած են մեր նախնի թէ արդի ազգային գրականութեան մէջ, հասնելով գեղեցկագոյն կատարելութեանց եւ նոյն իսկ միջազգային համբաւի: Անտարակոյս այս երեւոյթը իր բացառիկ պատճառները ունի: Շահագրգռական է ընդգծել գանոնք, որքան այ անկատար ըլլայ նման աշխատանք մը անձուկ սահմանի մը մէջ:

Նախ՝ լեզուական անյարմարութիւնը: Արեւմտահայ աշխարհաբարի գրականը, իր ճոխութեան ու չափազանց յղկուած ըլլալուն իսկ պատճառով, քիչ մը շինծու եւ հոռոտրական բնոյթ կը կրէ. իսկ ընտանեկան սովորական խօսակցութիւնը քիչ մը ռամիկ մեզի՝ նոր հասնող սերունդիս համար՝ որովհետեւ առաւելապէս օտար շրջանակներու մէջ, յաճախ բոլորովին զրկուած ընտանեկան յարկերու մտերմութենէն, ընտանիքի սովոր խօսակցութիւններուն նրբութեանց ու շեշտին վարժականջ չունինք: Սէրը՝ որ կարեւոր հանգամանքով կը ներկայանայ թատերական գլուածքներու առթիւ՝ մեր լեզուին մէջ իր գգուանքոտ ոճն ու բառերը չունի: Նրկատելի է մեր նոր գրողներուն հակումը դէպի օտարուհիները իրենց հերոսուհիներուն ընտրութեանց առիթով, լեզուն ալ օտարամուտ ոճերու եւ բառերու սղագրութիւն մըն է յաճախ շատերու մօտ: Որքան ալ գեղեցիկ ու գնահատելի զարտուղութիւն մը ըլլայ ասիկա հին քերականներու ընդգրկած ուղիէն ու նպաստաւոր է լեզուին

ոճաբանութեան ու բառամթերքին ճոխացումը, սակայն նման ազատութիւններ նուրբ ականջ, լեզուաբանական որոշ հմտութիւն եւ աշխատանք կը պահանջեն անոնց օտարոտի շեշտը մեղմելու համար: Կան հեղինակներ ալ, որ այլամերժօրէն Հայուհիներու կ'ուզեն տալ օտար շրջանակներու ազդեցութեանց տակ յղացուած սիրոյ դերերը, ստեղծելով անհարազատ տիպարներ:

Գրողին հայրենագուրկ վիճակը, տոհմիկ նիւթերու անփոխարինելի պակասը, մեր թատրոնին (եթէ կարելի է այսպէս կոչել անկազմակերպ ու շրջմոլիկ դերասանական խմբակցութիւններու սարքած ներկայացումները) բեմադրական յետամնացութիւնն ու հայ ժողովուրդին թատերական ճաշակին անմշակ վիճակը՝ հետեւաբար նաեւ գնահատութեան պակասն ու հետաքրքրութեան բացակայութիւնը՝ ինչպէս գրական բոլոր սեռերուն նոյնպէս եւ թատրոնին հանդէպ՝ խոշընդոտներ են անշուշտ, թէեւ ոչ անյաղթելի:

* * *

Երկար պիտի ըլլար ընդհանուր վերլուծումի ենթարկել արդիական թատրոնին նկարագիրը, որ սիներմայի, միւզիք-հօլի, ծայնասփիւռի ազդեցութեանց ենթարկուելով, գիջեց իր նախկին պերճախօսութիւնը դիմախաղի, բեմադրութեան, երաժշտութեան. պայքարի ազդակ մը ըլլալու իր առաքելութիւնը հրապարակագրութեան փո-

խանցելով: Դարձաւ պարզապէս զբօսցնող: Պէտք է սակայն վերադարձնել թատրոնին իր նախկին առաքելութիւնը, տեսարաններու եւ ձեւի կատարելագործումին հետ միաժամանակ մասնաւոր խնամքի առարկայ դարձնելով երկին ուսուցողական նկարագիրը:

Ի՞նչ է ողբերգութիւնը, ի՞նչ են մանաւանդ գեղարուեստները մեծ մասամբ, եթէ ոչ կեանքի դպրոցներ՝ աշխատաւոր զանգուածները կրթելու, ժողովուրդին ճաշակը ազնուացնելու, անոր մէջ իր կապտուած իրաւունքներուն գիտակցութիւնը արթնցնելու եւ զայն մղելու որ ձգտի լաւագոյն կեանքի մը: Սուփեստութիւն է հակաճառել որ արուեստը միջոց չէ այլ նպատակ: Դժբախտութիւնը այն է մանաւանդ, որ ան դադրի նըպատակ ալ ըլլալէ, ու դառնայ լոկ արդիւնք հիւանդագին զգայութիւններու եւ վատուժ մտածողութեան:

Ողբերգութիւնը, որ ամենէն աւելի մշակուած ճիւղն է այս արուեստին, ուրիշ նպատակ չունի, բայց միայն բանաստեղծական բարձր ներշնչումը գործածել, գիտակից պահելու մարդկային միտքը իր տկարութեան: Ողբերգական գործողութիւնը կրօնական է Նաքիլէսի մօտ, զաղափարական է Սուփուկէսի մօտ, զգայական է Ներիպիդէսի մօտ, ուսուցողական է Սենեկայի մօտ, կրքոտ է Շէքսպիրի մօտ, հերոսական է Քոռնէլի մօտ, տարփական է Ռասինի մօտ, փիլիսոփայական է Վոլթէրի մօտ, ընկերաբանական է Իպսէնի մօտ, հոգեբա-

նական է Մեթերլինքի մօտ եւ բնախօսական (*) արդիական կարգ մը գրողներու մօտ: Այս սեղմ ցուցակագրութիւնը կը զգէ ընդհանուր պատկերը թատերական արուեստին կրած յեղաշրջումներուն եւ կատարած նրաւճումներուն, անշուշտ առանց փոխելու իր նկարագիրը, այլ պարզապէս իր ձեւը:

Հնութեան մէջ ձակատագիրն էր, որ կը խորհրդանշէր տիեզերական այն ուժը, որուն առջեւ հերոսը կ'իյնար պարտուած, հակառակ իր արիութեան: Միջին Դարուն այդ եղաւ աստուածային զօրութիւնը, նոր ժամանակներուն՝ իմաստասիրական ու ընկերային զանազան զաղափարներ՝ տալով միշտ նոյն լուծումը այդ յաւիտեանական առեղծուածին:

Արդիական ողբերգութիւնը չի կրնար որ եւ է դրութիւն ընդունիլ թատերական գործողութեան ընթացք տուող, թատրոնը նկատելով հարազատ պատկերացում ապրուող կեանքի տեսարաններուն, ուր մեր գործերը չեն կրնար միայն կրքի, միայն գուրգուրանքի կամ

(*) Այն շարժումը որ կ'ըլլայ, վերջին ժամանակներս, ողբերգութիւնը ենթարկելու սեռային ներհումի, ֆրէտի իմաստասիրական տեսակետներուն համաձայն, վտանգաւոր առաջադրութիւն մըն է, որ ուրիշ բանի պիտի չծառայէ, բայց միայն քիչ մը աւելի յամեցնելու ողբերգութիւնը 1926ի որոնման անել ուղիներուն վրայ, և յապաղեցնել անոր արմատական արդիացուել գեղագիտական ու քէֆնիկ կատարելագործութեամբ: Մեքենան ամէն ինչ էր մինչև 1930, երբ գործազրկութիւնը ցնցեց համայն աշխարհը, հիմնովին շրջելով դատողութեան նորմերը:

հոգեկան ախտավարակ մտայնութեան մը առանձին ու անջատուած ազդեցութիւններուն արդիւնք ըլլալ: Կեանքը յաւիտենական պայքար մըն է եւ արուեստը պէտք է ձգտի ըլլալու անոր պատկերը: Այսինքն՝ ամէն առիթով ու ամէն ձեւի տակ երգել զրկուած ամբոխին ընդվզումը, հրահրել անոր մէջ ազատութեան իր անկապտելի իրաւունքներուն գիտակցութիւնը, միշտ վառ պահել անոր ներքին առաքինութեանց ջահը:

Այս մեծ ու խորունկ համոզումը՝ որդեգրուած յառաջապահ բազմաթիւ գրագէտներու կողմէ, արդէն կուտայ իր արդիւնքը: Դարերու որոնումները կարծես կը զտնեն այսօր իրենց լուծումը: Մարդկութիւնը այսօր կը ճանչնայ իր թշնամին՝ որ ո՛չ ճակատագիրն է, ո՛չ աստուածային անսահմանելի զօրութիւնը եւ ոչ ալ հոգեկան բարդութիւնները, այլ իր աշխարհիկ երջանկութեան պատուար հանդիսացող քանի մը հարիւր ընտանիքներու եսասէր յաւակնութիւնը՝ մեծմոլիկ եւ ընչաքաղց՝ իրենց փառասիրութեանց զոհելու զանգուածներու արիւնը: Արդի թատրոնը պէտք է թատերական գործողութեանց առանցքը դարձնէ մարդ անհատին ազատութիւնը իրեն վերադարձնելու նպատակը: Գրոշմելու անոր մտքին մէջ թէ՛ որքան ալ ուզեն զինքը ազատել ուրիշին գերշխանութենէն, զարգապէս զայն վերստին իրենց իսկ լուծին տակ առնելու համար է: Ժողովուրդը ի՛նք պէտք է փրկէ ինքզինքը զարգացումով եւ զոհաբերութեամբ:

Թատերական այս փոքրիկ քերթուածին մէջ երկու ուժեր իրարու դէմ կը մարտնչին: Մէկը միակալութիւնն է՝ որ ժողովուրդին, ինչպէս նաեւ քանի մը պատրիկներու, ազատութիւնը կապտած է եւ՝ զանոնք ենթարկած է իր կամայական լիազօրութեան, միւսը՝ պատրիկներու ընդվզման ճիգը՝ որ Նինուասը գործիք դարձնելով իրենց դասակարգային շահերուն հետապնդման գործին, անարժանաբար զանգուածներու զրկանքէն կը ճառեն: Անոնց բերնին մեջ ժողովուրդին ազատութեան ու բարեկեցութեան հարցը իմաստ է արժեք գուրկ բառեր են լոկ. 1938ին, աւելի քան ուրիշ որ եւ է ժամանակ, փաստուած իրողութիւն մըն է ասիկա:

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ՇԱՄԻՐԱՄ — Թագուհի Աստուսանի:

ՆԻՆՈՒԱՍ — Որդի Շամիրամի:

ԳԱՐԵՀ — Ուսուցիչ Նինուասի, դաւադիր:

ՇԵԼԻ — Բարեկամ Նինուասի, դաւադիր:

ԱՍՈՒՐԱՄ — Դաւադիրներու պէս:

ԳԱՆԷԼԼԻ — Արեւնական օրիորդ մը:

ԿԻՐԵՆԱՍ — Արեւնական զանգապան:

ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ՄԸ

Ա. ՍՊԱՍԱՒՈՐ

Բ. ՍՊԱՍԱՒՈՐ

ԱՍՏՂԱԲԱՇԽ ՄԸ

Պալատականներ, Պարուհիներ, Երգիչներ, Նափօսներ եւ ժողովուրդ:

Դեպքը յեղի է՝ առեւտր, Նինուասի Գը, եօնը զոր առաջ Բրեւոստ:

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

(Աւանդին ճամբայ մը: Իրենարեմ է համարուու վրայ: Հերասն՝ լեռնէ-
բուն մէջ էջ նշարուն՝ Նինուէի պարեպոյտները, նաեւ պարեպոյտներուն ընդհանր
պարտերն եւ բարձր լեռնային գոթեմաստր դռնէները:)

ՆԻՆՈՒԱՍ, ԳՍՐԵՀ, ՇԵԼԻ ԵՆ ԱՍՈՒՐԱՍ

ՇԵԼԻ

Մօտեցած ենք արդէն քաղքի պարխապներուն:
Կր տեսնուի Նինուէ քաղաքն ալ հոն, հեռուն,
Կր ստուարանայ, կը տարածուի մութը արդէն
Ու հեազհեաէ բոլոր լոյսերը կը վառեն:
Աստղազարդուած երկինք մ'ալ նոր՝ Նինուէն հիմա
Մեր սրտերուն ի՞նչ երազներ հոգեհրմայ,
Ու մեր խոնջած անդամներուն ալ տայ հանգիստ:
Բայց ըզգացում մ'ի՞նչ վախ կ'ազդէ. չեմ կրնար ճիշդ
Ըսել ի՞նչ է. իսկ դուն ոչի՞նչ կը զգաս, Նինուաս:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Երանութիւն մ'որ ուղիսօրէն կ'իջնէ վըրաս :
 Ահա՛ Նինուէն, ս'վ սուրբ քաղաքն իմ մանկութեան,
 Տիգրիսը պերճ, երկինքը մեր վըճի՛տ այնքան՝
 Որոնց կարօտն՝ օտարութեան սեմին՝ անվե՛րջ
 Քաղցրութիւնով կը ծովանար աչքերուս մէջ :
 Թողէ՛ք զիտեմ պալատը մեր հընադարեան,
 Եւ հայրենի մեր մարգերուն գորգը բուրեան -
 Թողէ՛ք շոյեմ : Ինչպէ՞ս պիտի կրնայի ես,
 Ո՛վ իմ երկիրս, առանց քեզի ապրիլ, ինչպէ՛ս :
 Ու կր սիրեմ ես քեզի՛ ալ անյագօրէն,
 Ճերմակ ճամբայ, որ լեռներու մէջքին վրայէն
 Տար ափերու վրայ մեծցած իմ հեղ հոգիս
 Շատ սիրելի բաղձանքներուս արդ կը տանիս :

ԴԱՐԵՀ

Քեզմէ, Նինուաս, ինծի օտար և խորթ թրւէր
 Տարբեր յոյզեր, արտաբերուած ուրիշ բառեր :
 Դուն հայրենի յիշատակով ես միշտ ապրած
 Ու հայրենիքդ ալ քու ազնիւ իղձերդ անվարձ
 Պիտի չրձգէ. բայց դեռ պէտք է ըլլալ խոհեմ,
 Ըլլալ արի և անձնըւէր. քանզի, զիտեմ,
 Դուն լուր չունիս անտարակոյս թէ խեղճ անկազմ
 Մեր Նինուէին կր սպառնաց մէկ մեծ պատերազմ :
 Անուշաւան ինքնակալն է Հայաստանի
 Եւ զօրքն իր կազմ՝ աստղերէ՛ն շառ՝ համար չունի,
 Ա՛լ ձանձրացած թագուէին պահանջներէն,
 Մըտադրած է կռուի ելլել. Հեան են իրեն

Եւ իշխաններն Բաբելոնի, Մարաստանի,
 Կապադովկիոյ . . . :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Աւա՛ղ, զիտեմ :

ԴԱՐԵՀ

Շամիրամի՛

Թագուհի մօրդ՝ բարքն արդէն լաւ ծանօթ է մեզ :
 Պարտին մէջ կ'ապրին շրտայլ. իսկ աղէկէ-զ
 Ժողովուրդն ալ կը տըւայտի անօթի, մերկ,
 Գրեհններուն մէջ քաղաքին ամենուրեք :
 Նոյնիսկ, Նինուա՛ս, թագուհին իր վարքով շրտայլ
 Մահաստանի պիտի փոխէ սեւ ու մրտայլ
 Արուեստներու կեդրոնը այս, Նինուէն սիրուն :
 Չքնա՛ղ Նինուէն՝ միա՛կ քաղաքն Աստուածներուն
 Օր մը, գուցէ, դառնայ ճարակ սուրի, հուրի :

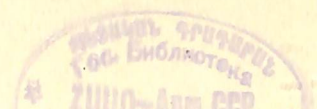
ԱՍՈՒՐԱՍ

Մարդ՝ տեսնելով գալիքն յստակ՝ կր զարհուրի :

ԴԱՐԵՀ

Մենեաններուն մէջ թանկարժէք կուռք չբմրնաց,
 Զարգերու գին՝ արտածուեցան բոլորն անդարձ :
 Պիտի թողո՞ւս, Նինուաս, ազգերն որ մի առ մի
 — Ա՛լ ձանձրացած քրմայքներէն Շամիրամի —
 Վահան վերցնեն մեր դէմ և օր մ'ապրստամբին . . . :
 Պիտի թողո՞ւս որ քաղաքին վրայ մեր թափին

Handwritten notes in the left margin, including the numbers 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15.

Նըզովքն ահե՛ղ աստուածներուն արտահայած :
Ժողովուրդին՝ անոք, ու մերկ, ու կիսաքաղց :

Շէկի

Նինուասն է խոնջ ու պարտասած . եթէ կ'ուզէք ,
Ձըգենք վաղուան այս նիւթին շուրջ խօսիլ , երբե՛ք
Ուշ չէ լաւ գործ մը սկրսելու համար :

ԴԱՐԵՀ

Աւա՛ղ ,

Շատ մը դէպքեր կրնան կանխել մեզ մինչեւ վաղ .
Կիւրենաս իր թոյնն է սրսկած ամենուրեք ,
Իսկ թագուհին տեղի կուտայ :

Շէկի

Անհող եղէք ,

Դուք կը ճանչնաք Նինուասն , ինչպէս կը ճանչնաք զիս ,
Կարելի է մեզ վստահիլ , եթէ նոյնիսկ ,
Մեր քաջութեան գին վրձարենք մեր մորթն ու կեանք :

ԴԱՐԵՀ

Լըսէ՛ . Նինուաս , անցաւոր են փառքն ու պերճանք ,
Ինչպէս եկան , պիտի անցնին դարերն անհետ ,
Սրտերու խոր հիննայ ներկան , մենք ալ իր հետ
Պիտի հիննանք սին , անարժէ՛ք քուզձերու պէս :
Լըսէ՛ , Նինուաս , յանցաւոր են , յանցաւոր ես ,
Անո՛նք և դո՛ւն , որ կրնային , որ կրնա՛ս դեռ
Ըսփոփել հէքն , ապրիլ դարձեալ իշխան ու տէր :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Աւա՛ղ , աւա՛ղ , մոլութեամբ լի մէջն իմ սրտիս
Նըւիրական եթէ կայ դեռ ջիղ մը որ զիս
Կապուած պահէ տըւած երգմանս , կ'երգնո՛ւմ ահա՛
Աչքերուս վրայ , ծունկերուս վրայ , սուրի՛ս վըրայ . . .

ԴԱՐԵՀ

Որ վաղուրնէ պիտի առնես զեկը երկրին ,
Որ քու շուքիդ ներքեւ բոլորը բերկըրին :
Որ ա՛լ չըլլայ շըւայտ կրնո՞ջ մը քըմայքին
Երկիրն անզօր մէկ խաղալիք :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Օ՛ , ցաւազին

Երգում ինչո՛ւ ելար ճնշուած իմ թոքերէս ,
Ես խըռովեմ պիտի երկրիս կեանքը թերեւս .
Իայց երգուած եմ :

Շէկի

Այո՛ , երգուած :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Ազուոր արհեստ

Կեանքի մարտին մէջ պարտուած մարդոց համեստ :
Ինչո՞ւ սակայն , ինչո՞ւ սակայն , կուզէք որ ես ,
Գործիք դարձած ձեր ձեռքերուն մէջ պարզապէս ,
Մօրըս դահիճն ըլլամ , ինչո՞ւ , ինչո՞ւ , ինչո՞ւ :

ԳԱՐԵՀ

Քր սամիկին — իշխողներուն այս ահարկու
Մ յձ ա մնչին — առիթ արուած չրլլա՛յ բրնաւ ,
Թէ ի՛նք եւրս մերկ , սնարւազ, կենազրբաւ,
Ընդ լրզոււմի մր մուլուցքով թագ ու գրլուխ
Կրնայ գետին գլորել ձիգով մր ինքնարուխ :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Շատ ուրախ եմ որ առիկա ըսիք ինձի .
Երգումս յարգեմ պիտի վարպետ : Խոր կակիծի
Ատասունքներըս կուլ տալով դառն ու լեզի .
Բայց կը խաբուիք . Նինուէն պիտի չըխաղաղի ,
Քանի ջանանք պիտի իշխել մենք բռնութեամբ ,
Բազմութիւններն նախ ցնծագին , բայց , յուսախաբ՝
Պիտի նիւթեն նոր նոր դաւեր , ու զոհեր նոր
Նւիր սգործեն պահանջն անոնց արեամբ բոսոր . . . :

ԱՍՈՒՐԱՄ

Ո՛չ , ո՛չ , Նինուաս , պիտի գիտնանք ճանչնալ մենք ալ
Ձոհողութիւնդ՝ որով կ'ուզես մեզ մեր անցեալ
Մենաշնորհներն , իրաւունքները տալ կրկին :
Նաեւ Նինուէ պիտի տօնէ դարձըդ անպին ,
Մեհնական բազմապիսի հանդիսութեա՛ր :
Մենք քեզ հետ ենք , քանի մեզ հետ ես ինքդ անձամբ :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Բայց պատուականդ իմ Ասուրամ , որքա՛ն դիւրին
է քեզ համար բընակչութիւնն ամբողջ երկրին

Քանի մր պղերգ իշխանաւոր մարդոցդ շահուն
Հետ շրփոթել թեթե՛ւ սրտով : Խենդ ու յախուռն
Խօսքեր չէ որ կ'արտաբերեմ : Դուք չէք եկած
Դեռ ամբոխին դէմ հանդիման ու անկասկած
Գաղափարն իսկ չունիք որ հե՛զ , այլ խորամա՛նկ
Ձեր բառերուն ըստրուկ դարձած մարդիկն ատակ
Կ'ըլլան մէկ օր ըմբռնելու թէ վերջապէս
Իրե՛նք նաեւ պէտք է ապրին մարդկայնապէս :

(Վ ա ր ա գ ո յ ր)

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

(Նոյն օրինակներն իմաստարարաց քահանայի մը Շապուրի պաշտօնին վերջին օրը յաղթական պարերազմերի դրոշմներն ներխույժելու ու բեռեռեքէր արշաւաբարձներն պարտաւսող քահանայապետ յայտնի բեխարներն)

ՇԱՄԻՐԱՄ ԵՒ ԿԻՒՐԵՆԱՍ

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ուրեմն այդպէ՛ս :

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Մի՛ ծիծաղիք, ո՛վ թագուհի .

Աստուրամն է որ կուզայ իբրը թշնամի
Ձեզ դէմ կանգնիլ և իրեն հետ համախորհուրդ
Եօթը իշխան, նոյնպէս և եօթ ցեղ ժողովուրդ :
Նըմանապէս իր զինակիցը Դաննուհի,
Որուն անուամբ կ'երգնուն քաջերը Նինուէի,
Եւ ուսուցիչը Նինուամի՝ Դարեհն՝ որուն
Արձանն արդէն դասուած է կարգն աստուածներուն :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ի՛նչ, Դարեհն ալ մասնակից է ու դաւադիր :

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Նոյն ինքն իսկ էր որ արձակեց մահուան վըճիռ :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Մահավըճի՞ր, եւ ինձի՞ դէմ . կատակ կ'ընէք,
Անճահ կատակ մը իրապէս :

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Բընա՛ւ երբեք .

Դաւադրական ժողովըն այդ՝ կատակ մը չէր,
Այլ մանաւանդ՝ ձեր կարծածէն շատ իսկ լուրջ էր,
Ուր կանչուած էի եւ ես՝ խրնամակալն
Իբրեւ գանձին արքունական : Մերժած էր քալ
Դեննէ-Շարապ մեծ քրմապետն, ինչպէս նաեւ . . .

ՇԱՄԻՐԱՄ

Բայց այդ որքա՛ն լուրջի կ'առնէք խորհուրդներն եւ
Խօսքերն՝ որոնք պիտի մնան միշտ խօսք ու խորհուրդ .
Անձիս դաւել ջանք մըն է զուր և անօգուտ :
Ես այն կի՛նն եմ որ առաջինն ծովը տեսաւ,
Ես այն կի՛նն եմ որ չի՛ ճանչնար մահը բընա՛ւ,
Ես այն կի՛նն եմ որ ժայռերուն վրայ երկնամերձ
Յաղթանակներն ու բաղձանքներն իր քանդակեց :
Ունիմ յուռութք մը Նայիրեան ծովէ մ'ելած
Որուն հմայքին կրնայ իշխել ո՛չ մէկ աստուած,
Որով կրնամ ունենալ ինչ սիրտը կամի,
Որուն զիմաց տիեզերքն իսկ կը կարկամի :
Ես դեռ ունիմ արուեստն օձե՛ր հըմայելու
Եւ ծանօթ եմ գաղտնիքներուն բի՛ւր թոյներու . . . :

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Ո՛չ օձահմայ արուեստն եւ ոչ թոյներն ամէն
Դէպքերու ելքը կանխելու բաւական չեն:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ես դեռ ունիմ բանակ մ'ընտիր զիւցազներու,
Ես դեռ ունիմ պաշտպանութիւնն աստուածներու . . . :

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Բայց, թագուհի՛ . . . :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Բայց, Կիւրենա՛ս:

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Մըտիկ ըրէ՛ք:

Կ'ըմբոստացնեն ձեր դէմ ամբոխն ամենուրեք:
Ժողովուրդի՞ն ականջն արդէն լուր են ձըգած
Որ պատերազմ մը կարող է պայթիլ յանկարծ.
Միջնաբերդէն դուրս, նոյնիսկ ներս միջնաբերդէն,
Ձեր ըստրուկներն իսկ ձեր անձին դէմ կը դաւեն:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Դաւազրութիւնն րատրուկներու եւ հէք մարդոց.
Բայց իմ մարմինս է մարդկային զէնքէն անխոց
Եւ ինծի դէմ՝ աստուածազուհն . . .

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Ունա՛յն երազ.

Ի՛նչ, չէ՞ք կարծէր որ ձեր դահիձն ըլլայ Նինուաս:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Նինուա՛ս: Նինուա՛ս . . . :

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Ա՛հ, իսկապէս այժմ ոչ դեռ եւս,
Սակայն այսօ՛ր իսկ այդ խօսուի իրեն թերեւս.
Դուցէ մերժէ:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Հր՛մ. և գուցէ ալ ընդունի՞:

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Կր տատամսիմ պատասխանել ձեզ, թագուհի:
Որո հետեւ պէտք է գիտնալ որ Նինուասի
Սրտին մէջ — խի՛ստ արգաւանդ հող — կը նըւազի
Բարի սերմն ու հոն վատ բոյսեր կ'արձակեն ծիւ.
Պէտք է շուտով զանոնք ընել արմատախիւ.
Վաղն, այլապէս, պիտի շատ ո՛ւշ ըլլայ արդէն:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ատոնք սիրուն խոհեր, պատշաճ խորատներ են,
Ձի, Կիւրենա՛ս, եթէ լուրջ էր իրաւ այդքան
Ժողովն՝ որուն խօսքը կ'ընես հիմա միայն,
Ինչո՞ւ գաղտնի պահեցիր ցարդ ինձմէ զանի.
Թէեւ ժողովն այդ ինծի չէ բընաւ գաղտնի,
Թերացումդ է մահուա՛ն պատժին իսկ արժանի:

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Ցարդ հեռու էր Նինուաս մեզմէ:

ՍՊԱՍԱԻՈՐ ՄԸ (ճերս մսնելով կը բարեւէ ձնկաչոփ)

Մեծ իշխանի

Վերադարձի տօնին առթիւ ամենայն ինչ
կազմ պատրաստ է. պարուհիներ, քերթող, երգիչ,
Բողոքն հոս են. կը սպասենք մէկ պահէն միւսն որ
Պալատ հասնին իշխանն ու մեծ հիւրերն անոր: (կ'երթայ)

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Ի՞նչ կը խորհիք ընել հիմա:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Վատ մը չեմ ես:

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Բայց կարելի չէ՛ այսպէս պարզ, թեթեւ այսպէս
Պարզ ու որոշ վրտագներուն երթալ առաջ:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Շատ խոհուն ես, կը յուսայի քեզ նաեւ քաջ:

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Չեմ հասկընար:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Կը հասկընաս աւելի ուշ:

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Յամենայն դէպս ըլլանք ըզգոյշ, շա՛տ, շա՛տ ըզգոյշ...:

(Վ ա Ր ա գ ո յ ր)

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐՈՐԴ

(Ընդունելութեան սրահ յը ներսէն պատրէն ժել:)

Ա. ՍՊԱՍԱԻՈՐ, Բ. ՍՊԱՍԱԻՈՐ

Ա. ՍՊԱՍԱԻՈՐ (կ'երգէ սեղանը շկելով)

Տըժգոյն երկինքը տըխուր
Հիւանդ աղջկան մ'է նըման,
Արեւն ալ կը փայլի զուր՝
Ստոած սա քաղքին վըրան:

Բ. ՍՊԱՍԱԻՈՐ (սեղանը շկելով)

Ես իր պզտիկ ժամանակէն կը ճանչնամ զայն,
Անկէ իվեր ըլլալու է փոխուած շատ բան:

Ա. ՍՊԱՍԱԻՈՐ

Ի՞նչ բան:

Բ. ՍՊԱՍԱԻՈՐ

Շատ բան:

Ա. ՍՊԱՍԱԻՈՐ

Օրինակի համար՝ ի՞նչ բան :

Բ. ՍՊԱՍԱԻՈՐ

Տարիքը :

Ա. ՍՊԱՍԱԻՈՐ

Գէշ գաղափար չէ. լըռէ՛, անբան :

(կ'երգի)

Կ'ուզեմ՝ յօնքերըդ սեւ ըլլան,
Կ'ուզեմ շրթներըդ կարմիր... :

Բ. ՍՊԱՍԱԻՈՐ (կ'երգի)

Կ'ուզեմ՝ յօնքերըդ սեւ ըլլան,
Կ'ուզեմ շրթներըդ կարմիր... (կ'աշխատի) :

ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ՄԸ (նես մսնելով)

Ըշտապեցէ՛ք :

Ա. ՍՊԱՍԱԻՈՐ

Պատրաստ ենք տէ՛ր :

(Նես կը մսնեն արփայկան փայլերգով Շամիրամ,
Նինուաս, Կիւրեմաս, Դանելի, Դարեհ, Շեյի, Ասու-
րամ, պալատականներ եւ այլ հետեւորդներ) :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Նինուա՛ս :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Մա՛յր իմ :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Վերադարձիդ առթիւ որքա՛ն կը հրճուիմ,
Եթէ զիտնաս :

ԿԻՒՐԵՆԱՍ

Ըզգո՛յ՛, ծեր օձն արդէն հոս է :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ի՞նչ նոր լուրեր կը բերես մեզ, Նինուաս, խօսէ՛ :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Իշխանին հետ պոնտական Մեծ Մովուն վրբան,
Ռազմանաւի մը ցըռուկին յեցած, անձայն
Կը դիտէինք քաղաքն ու լեռ մեր դիմացի՝
— Որ կապոյտին մէջ երկընքին, ծովուն ծաւի —
Կարծես կղզի մ'ըլլար, անջատ՝ մընացորդէն
Մեր աշխարհի : Տըխուր խոհեր միտքըս արդէն,
Օ՛, ամէն պահ կը մտրակեն ձիգ անողորմ :
Բայց, կը տեսնենք բազմութիւն մ'որ գէպի մեր կողմ
Կ'առաջանար : Կը տարբերէր տարազն իրենց
Պարզ, այլ պտտչած, հագուստներէն՝ պոնտական մեծ
Ժողովուրդին : Մօտեցան մեզ, բարեւեցին,
Դէպ՝ հայրենիք մեր վերադա՛րձն աւետեցին... :
Ի՞նչ բառերով նրկարագրել հրճուանքը մեր՝
Մինչ այդ լուրին կը սպասէինք մենք անհամբեր :
Որքա՛ն հանգիստ ալ ըլլայինք օտարին քով
Կը փղձկէր մեր սիրտն հայրենի կարօտանքով .
Քանզի տարբեր է հայրենի հողն ու երգիք
Ու մարդ իր տան մէջ լիկ կը զգայ զինք երջանիկ :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Դարձիդ համար երջանիկ ենք անտարակոյս .
 Քանզի դուն ես մեր Նինուէին պարծանքն ու յոյս .
 Հիմա կ'ուզեմ որ բաժակներն ամբողջ լեցուին ,
 Եւ բոլորն ալ խորմեն կենացն իմ Նինուասին ,
 Պարուհիներն առաջ անցնին , պարն ըսկըսի ,
 Հեշտանքներու պարն՝ ի պատիւ իմ Նինուասի :

(Դաւիթուհաններու մեջ կը մատուակեն կարմիր գինի: Անկիւն մը ծալապատիկ նստած կոյր նուագածու-ները կը նուագեն ու ներս կը մտնեն պարուհիները, իրենց կիսամերկ վարմնոյն վրայ նուրբ ու քափանցիկ կապսագոյն շղարշ մը ձգած:)

ԽՄԲԵՐԳ

Երանի՛ թէ ականջներուդ
 Զոյգ մը օդեր ըլլայի,
 Զարնըւելով համբուրէի
 Վարդն այտերուդ ծիրանի,
 Եւ մշկաբոյր քու ուտերուդ գուրգուրանքին
 Հեշտ երազներըս լայի . . . :

ՇԱՄԻՐԱՄ (առանձին խօսելով Նինուասի հետ, մինչ երաժշտութիւնը մեղմ կը կրկնուի եւ պարը կը շարունակուի:)

Վաղուան համար շատ գեղեցիկ անակընկալ Մ'ունիմ քեզի :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Շահեկան է :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Կ'ուզե՞ս գիտնալ :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Աւելի լաւ է որ վաղուան պահէք զայն , մա՛յր :

ԽՄԲԵՐԳ

Երանի՛ թէ մէջքիդ համար
 Ես դօտեկապ մ'ըլլայի . . .
 Օձի մը պէս պլլուէի
 Կոյս իրանիդ հոլանի ,
 Եւ մութ պորտիդ — հրմայքներուդ միջակէտին —
 Խենդ ըղձանքներըս լայի . . . :

ՆԻՆՈՒԱՍ (միջանկեալ շարունակելով խօսակցութիւնը)

Անակընկալ մ'ալ ես ունիմ վաղուան համար .
 Դժբախտ , տըխուր ու ցաւագին անակընկալ :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Քեզի պահէ ուրեմըն , չե՛մ ուզեր գիտնալ :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Ըստիպուած եմ , պէտք է որ վաղն յայտնեմ զայն քեզ :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Յայտնէ հիմա՛ :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Մայր իմ, ինչո՞ւ կ'անապարեսս :
Ցաւի համար ամենաուշն արդէն շուտ է,
Ուրախութեան պահերն են կարճ. անօգուտ է
Փռլթացնել վերջն ամէն իրի եւ արարքի :
Պիտ' ամէն ինչ իր անխուսափ վերջին յանգի,
Ամէն իզձ ուշ կամ շուտ գտնէ լրացումն իրեն,
Ու պատժուի ամէն յանձանք արդարօրէն :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ինչո՞ւ, Նինուաս, անպայման «մա'յր» կը կոչես զիս... :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Բայց... :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ես քու մայրըդ չեմ, Նինուաս : Օ՛, չըխօրհիս
Թէ ուրացում մ'է այս, կանխել փորձելու լոկ
Մեզ հալածող ճակատագրին լախան անողոք :
Մեծցած ես արդ ու խելահաս. ուրեմն հարկ է
Պարզել գաղտնիքն որ ինքնութիւնդ կը քողարկէ, —
Ես ամուլ կի՛ն մ'եղայ, Նինուաս, ու մահճիս մէջ
Ընդունեցայ այրեր բազում — սէ՛ր ու անուրջ... —
Որո՞նց ես բողն եղայ : Փոխան տիրուհիի
Սոսկ սիրուհի :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Կը խռովէք զիս, թագուհի :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Կը փնտռէին անոնք սիրոյ յագուրդ մինչդեռ,

Կը փնտռէի անյագօրէն՝ ես զաւկի՛ սէր... :
Ու մայրական սիրոյս յագուրդ տալու համար
Որդեգրեցի՝ մութ անձաւէ խրլուած աւար՝
Քեզ, Նինուասդ իմ : Քեզ սիրեցի զաւկի նրման,
Գուրգուրացի վերադ սիրով գորովական :
Սակայն քանի մեծցար, Նինուաս, մայրական սէրս
Զիջեց տեղն իր ըզգացումի մ'որ խուժեց ներս
Սրտէս, վայրադ և ուժգնօրէն : Երիտասարդ
Քեզ կը սիրեմ՝ սակայն տարբեր սիրով մը արդ :

ԽՄԲԵՐԳ

Երանի թէ, սիրուն աղջիկ,
Երանի թէ ըլլայի
Երազներուդ մէջ քեզ գրկող
Երազ տրդան պարմանի,
Ու գրկիդ ջերմ, արմեցընող կախարդանքին
Հուսկ սարսուռներս լայի... :

(Մինչ պարն ու երաժշտութիւնը կը շարունակուին, ան-
կիւն մը Դարեհ եւ Ասուրամ կը խօսակցին)

ԴԱՐԵՀ

Լրսեցէ՛ք հոն :

ԱՍՈՒՐԱՄ

Մըտիկ կ'ընեմ. վիճակն արդէն

Զգուած է :

ԴԱՐԵՀ

Հը՛մ, ես կը վախնամ թագուհիէն :

ԱՍՈՒՐԱՄ

Կը կարծէ՞ք թէ թունաւորել փորձէ Նինուասն:

ԴԱՐԵՆ

Ամենեւի՛ն. խենթ ըլլալու է առնրւազն:
Ժահրէն ուժով, թոյնէն ազգու, վրտանգաւոր
Նոյնիսկ անե՛ղ մոլեխինդէն, աչքերուն խոր
Նայուածք մ'ունի սն որ իսկոյն հեզ, զինաթափ
Կ'ընէ քարէ կամքերն անգամ: Նինուասն այնչա՛փ
Երիտասարդ է: Թէեւ վտտահ եմ իր մասին
Որ ուխտազանց չ'ըլլար բընաւ, բայց առանձին
Պիտի մընայ, մեզմէ հեռու:

ԱՍՈՒՐԱՄ

Եւ գուցէ մենք

Նըկուղներու մութ ընդերքին մէջ գիշերենք:

(Վ ա ր ա գ ո յ ր)

ՏԵՍԱՐԱՆ ՉՈՐՈՐԴ

(Նինուասն խենթը պարտեղներուն մէջ շտապէ մը: Բարբիներու և
կոյնիներու վրան կ'ենայ լուսնային լազուարի պայծառութեանը: Բեմին
հորդ երկնի կոյնային վրայ կ'արտագծան իսկ պարտեղները պալատին):

Նինուասն առանձին. յետոյ ԳԱՆԵԼԼԻ Եւ ՇԱՄԻՐԱՄ

ՆՆՆՈՒԱՍ (առանձին)

Լուսինը մերկ ամբողջովին կընոջ մը պէս
Արդ կէ հագնի նրբին շրջարշն ամպերուն հեզ
Ու կր լեցուի ծառերն իվար պարտէզէն ներս:
Չքնա՛ղ գիշեր, պիտի անշուշտ ինծի ներսս
Եթէ միայն քեզ կը բերեմ երօզն ու գող
Երիտասարդ իմ հոգիիս: Օ՛ր անկարող
Եմ այսքանին տոկալ. գիշեր, ազուոր գիշեր,
Սիրոյ, յոյզի, գուրգուրանքի անդորր գիշեր
Գարնան սիւզին և կամ ձմրան հողմին հանգոյն
Գգուէ՛ հոգիս, խարազանէ՛ անագորոյն...:
Ես չապրեցայ պալատներու կեանքը զազիր
Ընդմէջ բարձր ու հաստ պոստերուն, ուրկէ չ'անցնիր
Ո՛չ արեւուն հուրը կիզիչ, ո՛չ ցուրտը խիստ
Ձրմեռներուն: Ես ապրեցայ կեանք մ'անհանգիստ

Ամէն վայրկեան սրտին մահուան խռովքը ժանգ,
 Որուն սակայն ի վերջոյ կոյր կ'ընտելանանք:
 Ընդդէմ ամէն արգելքներու աւանդական
 Ու կեղծպարիշտ օրէնքներու բարոյական,
 Ես ցանկացի մարդն ազատել զինք արիւննող
 Զօրաւորին բռնութենէն. որ ջուրն ու հող
 Ա՛լ պատկանին ընդհանուրին յար հաւասար
 Աստուածական արեւուն լոյսն ինչպէս արդար:

(Պահ մը յուրբեցե վերջ՝ ընկնուած)

Միրուն խոհեր, խոհեր ազնիւ ու քաջարի...
 Բայց մէջս նոյն անձն ինքն իրեն դէմ կը պայքարի:
 Երկուութիւն մը համակած հոգիս արդէն
 Այս ժանտ պահուս զիս կը լըքէ՛ անապաւէն:
 Ի՞նչ է սակայն զիս վրդովող յուզումն այս բիրտ...:
 Սակայն ո՛վ սիրտ, սակայն ո՛վ սիրտ, սակայն ո՛վ սիրտ:

ԴԱՆԵԼԼԻ (ճերս մեցեղով)

Ողջո՛յն իշխան:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Ողջո՛յն Նեղի:

ԴԱՆԵԼԼԻ

Կր տեսնեմ թէ

Իշխանը դեռ չէ քընացած. կարելի՞ է

Պատճառն հարցնել:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Կարելի է:

ԴԱՆԵԼԼԻ

Ուրե՞մն:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Գինին

Գուցէ քիչ մը, գուցէ քիչ մ'ալ ճանապարհին
 Յոգնութիւնն:

ԴԱՆԵԼԼԻ

Երբ լսկ մարմինն է յոգնած, շուտով
 Մարդ կը ննջէ. բայց երբ միտքն ու սիրտն են խըռով...

(Մտերմական շեշտով)

Շատ կը սիրեմ տարեց կընոջ մը պէս այրի
 Երիտասարդ իշխաններուն խօլ ու արի
 Լըսել պզտիկ վիշտերն ազուր. Պիտի թոյլ տա՞ք
 Որ կնքամայր քլլամ ձեզի:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Անմեղ կատակ:

Տասնութ տարու աղջընակի մը չեմ կրնար
 Քառորդ դարու կեանքըս պատմել: Ինծի համար
 Յիտատակ մը չէ պահն անցեալ, այլ մէկ զօդն է
 Բազմապիսի եսիս:

ԴԱՆԵԼԼԻ

Իշխա՛ն, կ'ուզէք ինձմէ

Թաքցընել վիշտ մ'որ ձեր հոգին կը խըռովէ:
 Ինչո՞ւ պահել. դարմանն անոր ես եմ գուցէ:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Շամիրամի իշխանութեան օրով բնակսն
է որ կանայք ընտրեն, խնդրեն, ամուսնանան:
Նեւլի շատեր այդ կը խորհին ու կը կարծեն,
Սակայն դէպքերն անտարակոյս պիտի պարզեն
Որ տարբեր է մտահոգութիւնն իմ այս պահուն:

ԴԱՆՆԵԼԼԻ

Օ՛, այլեւքս չեմ ճանչնար քեզ, այլեւքս դուն
Չես այն տղան, որ ծառերուն տակ գարնային
Գիշերներով, երբ Նինուէն քուն կ'ըլլար, լըռին,
Կ'առնէիր ձեռքս փեռուդ մէջ, հուր աչքերուդ
Կը թափէիր կըրակն այրող՝ հողիւս մութ
Ծալքերուն մէջ: Օ՛ այլեւքս չե՛մ ճանչնար քեզ.
Պաղ ես հիմա մեհեաններու մարմարին պէս:
Չես իսկ թողուր որ հողույդ խոր թափեմ կըրակն
Որ կը մրկէ սիրոյ ծարու մարմինս համակ:
Ըսէ՛ Նինուաս, մոռցա՞ր Նեւլին, օրերն անցեալ
Ներկայութիւնն որոնց՝ սակայն կը զգանք դարձեալ,
Որոնց կ'ապրինք զգըլլիչ յուշն որպէս ուժգին
Երկրորդ ներկայ: Ըսէ՛ Նինուաս, մոռցա՞ր Նեւլին:
Նինուա՛ս, Նինուա՛ս...:

ՊԱՒԱՏԱԿԱՆ ՄԸ

(Յայտնուելով ծառուղիին մեկ անկիւնը)

Օ՛, ներեցէ՛ք ինձի, տէր իմ
Որ խանգարեմ տեսկցութիւնը մըտերիմ
Չերդ մեծութեան ու բամբիշին այս շնորհալի՛

Որ իր գեղով արքունիքին մէջ կը փայլի:
Թագուհիին կողմէն կու գամ որպէսզի ձեզ
Գիշեր բարի մաղթեմ, հարցնեմ նրմանապէս
Ձեր թանկագին որպիսութիւնն:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Ազնիւ էք շատ

Հանգստութեանս ալ կը վատնէք աւերորդ ջանք,
Նրմանապէս թագուհի մայրս. իսկ Դանեւլի,
Ինչպէս ըսիք, գեղեցիկ է և շնորհալի...:

ՊԱՒԱՏԱԿԱՆ

Այո՛, տէր իմ, նաեւ ձեր մայրն ինձ հրահանգեց՝
Որ եթէ ձեզ ձանձրոյթ մը չէ՛ ամենամեծ
Հաճոյք ըլլար պիտի իրեն, այս առաւօտ
Ձեզ հետ խօսիլ:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Օ՛, կը խնդրեմ:

ՊԱՒԱՏԱԿԱՆ

Ինձ անծանօթ

Խնդրի մը շուրջ պիտի խօսի ձեզ առանձին:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Ըօտիպուած չէք բացատրութիւն տալ այդ մասին:

ՊԱՒԱՏԱԿԱՆ

Գիշեր բարի ուրեմն իշխան:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Բարի գիշեր:

(Պալատականը կը մեկնի խոնարհում բնելով)

Ինձ կը թըւի թէ աս'լ ոչինչ ես չեմ յիշեր:
Թէ ինձ պիտի աս'լ չըզրկէ արեւն իր շող:
Թէ հաշիւն ալ ես կորուսի բոլոր անցնող
Իմ սէրերուս, երազներուս: Դուն ալ գուցէ
Անոնցմէ մին ըլլաս, որոնց վըրայ գոցէ,
Իբրեւ ծանրը տապանաքար, ժամանակն որ
Անխընայ է, անողոք և երախտամուս:
Քեզ լացնելու փափաք չունիմ Նելլի. ես ալ
կը տառապիմ:

ԴԱՆՆԵԼԼԻ

Գիտե՛մ, ոչինչ կրնամ յուսալ,
Զո՛ւր կը սեղմեմ փերուս մէջ մատներըդ ջերմ,
Աչքերուդ խոր նայուածքս իզուր կը մխըրճեմ:
Ինչպէս կ'իշխայ լեռներու գիրկն արփին բոսոր,
Սրտիդ սառն արդ կտորելու զիս կը զգամ անզոր:
Մեր սէրը հեզ ծառի մը պէս էր պողատու,
Պիտի չորնա՛յ սակայն, առա՛նց իսկ ծաղկելու...:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Ներէ՛ ինձի, աղուոր Նելլի:

ԴԱՆՆԵԼԼԻ

Հեզ ու հըլուօ
Նինուա՛ս, կարող չեմ քեզի դէմ ոխ պահելու...:

(Արտասուագին կը հեռանայ)

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ձրգած լուսնի լուրթ պատմուճանն ուսերն ի վար:
Ո՞վ է կտրիճն այդ պարմանի, որ սիրավառ
Կը դարպասէ ցայգադուստրին: Դո՞ւն ես, Նինուաս:
ՆԻՆՈՒԱՍ

Ն՛ս, թագուհի:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Օ՛, այս գարունը կանխահաս
Ու սիւզն հեշտին՝ որ կը շոյէ ճակատը մեր՝
Տարփոտ կընով մատներուն պէս սիրահրաւէր:
Եկո՛ւր, նստի՛նք նստարանին վրան այս քարէ.
Քոփիկս, այսպէս: Սիւզն հեշտին բոյրը կը բերէ
Գարնան բուրեան ծաղիկներուն: Նինուա՛ս, սրտիդ
Օ՛, կը լքեմ տրոփիւնն ուժգին:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Շատ ճշգրտիտ

Նըկատում մ'է որ կ'ընէք ինձ: Ծունկերս կը քոտ,
Ու վատ սիրոյ մ'առջեւ անկման կը զգամ զիս մօտ:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Բայց ի՞նչ բան է յանդիմանածդ ինձի, Նինուաս:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Գեղեցկութի՛ւնդ, սէ՛րդ, ամէ՛ն բան: Պիտի կրնա՛ս
Այնքան դիւրաւ իգացնել զիս, որքան կրցար
Հեզ կաշկանդել թշնամիներդ բազմահազար
Ամէ՛ն ըստոր միջոցներով հրմայական:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Կեանքն ոչինչ է առանց սիրոյ, զըւարճութեան:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Սակայն ինչո՞ւ նրկատի չես առներ բրնա՛ւ
Բի՛ւր ու բազում ժողովուրդներն որ անիրաւ
Թշուառութեան ճիրանին մէջ կը տըւայտին:
Կ'ուզես զանոնք անգիտանալ բոլորովին:
Կ'ուզես որ կեանքն ըլլայ սակաւ մարդոյ համար
Միայն զըւարթ ու հաճելի:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Օ՛, անհրնար

է որ բոլորն ալ համաչափ երջանկութեամբ
Կեանքը ապրին: Պիտ' համոզուիս ինքրդ անձամբ,
Բայց կը մըսիս: Անտարակոյս գիշերուան զօ՞վ
է որ զող մը կու տայ քեզի. նաեւ խըռով
Կը գտնեմ քեզ. Եկո՛ւր ինձ հետ ու մտնենք ներս.
Կ'ուզեմ ցոյց տալ քեզ իմ բոլոր զարգեղէններս,
Ձէնքերս, եկո՛ւր Նինուաս, հետեւէ՛ ինձ. Նինուա՛ս:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Ո՞չ, ո՛չ:

Ո՛վ կին, կ'ատե՛մ քեզ իմ սրտիս թափովն ամբողջ:
Դո՛ւն՝ կանխակալ հրապոյրներով ցանկահարոյց՝
Կը շլթայես սրտերն ամո՛ւր և անհանգոյց:
Բայց չըկրնաս պիտի զիս ալ դարձնել ըստրուկ
Քըմայքներուդ:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Օ՛հ, ո՛հ, Նինուաս:

(Բեմի խորեհ կը լսուին սրտուցի եւ բողոքի խուլ ձայներ):

ՁԱՅՆՅՐ

Շընո՛րհ, չընո՛րհ...

Յանուն փառքին Շամիրամի ամենազօր:

ՆԻՆՈՒԱՍ (կ'ուղղուի պարսեզը բարձրացնող պատճենին
կողմը եւ կը նայի դէպի վար)

Ի՞նչ կը խնդրեն բազմութիւններն այս խեղճերուն:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Իրենց անկեալ ճակատագրին համար ներում:
Ստրուկներ են ծընած անոնք ու կը տարուին
Հրկիզուելու, վաղ առաւօտ լուսաբացին,
Պալ աստուածի համար վառուող ատրուչանին:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Այրին անոնք, սակայն կըրակն այդ փոխանցեն
Պիտի բոլո՛ր իշխողներու գահին, ու օր
Մը վրիժառու, գահերն այրին պիտի բոլոր,
Ու մոխրանան վերջին բերդերն ալ բռնութեան,
Արիւնաներկ զբրօշին տակ ազատութեան:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Վըտանգաւոր են մտքերն այդ որ կը յայտնես.
Այդ բոլորին հակառակ ենք, ո՛չ միայն ես,
Այլ անո՛նք ալ, որ զրդեցին քեզ նենգօրէն
Դահիճն ըլլալ թագուհիիդ: Գիտեմ արդէն
Թէ Աստուամ, Դարեհ, Շէլի և ուրիշներ
Գազանի — իբրև թէ գազանի — տեղ մը հաւաքուեր
Ու ինծի դէմ արձակեր են մահաւըճիւ...
Ծիծաղեցայ երբ լըսեցի: Դաւ ու ոճիր
Ունայն ճիգեր են ինծի դէմ: Լացի սակայն,
Երբ քեզ ալ հոն գըտայ, աւա՛ղ, գործիք միայն...:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Ի՛նչ փոյթ , մարդիկ դատապարտեն զիս , կամ ներեն .
 Բռնած ես զիս . եթէ ազատ ձրգես նորէն
 Վերսկըսիմ պիտի գաւել մեր երկուքի՛ն
 Այ կեանքին դէմ . միթէ՞ նըւազ կը տառապիմ
 Քու շուքիդ տակ , քան ստուերին մէջ մահադոյն ,
 Քու պալատիդ ստորերկրեայ նրկուղներուն
 Մէջ մոռացման .

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ընտրութիւնը քուկդ է , նինուաս :
 Բայց կը վախնամ որ երգումիդ համար զղջաս :
 Քանի ուշ չէ , կամքդ է հաստատ , աճապարէ՛ ,
 Ահա՛ սրուակ մը թոյն քեզի , բաւարար է
 Միայն կաթիլ մը այս թոյնէն որ մարդ փոշի՛
 Դառնայ յաւէ՛տ , ու յիշատակն ալ կորսըւի
 Նըկուղներու գաղտնիքին մէջ :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Ո՛հ , ո՛չ այդպէս .
 Դահիճ մը չե՛մ , ո՛չ մարդասպան մը նըւաստ ես .
 Թէեւ կրնամ (քանի որ դուք կը դասէք մարդն
 Արջառներու նըւաստ դասին) սրտով հանդարտ ,
 Առա՛նց ոխի , խղճի խայթի , ձեզ սրախոխող
 Ընել . բայց ես դահիճ մը չեմ մարտէն վախցող :
 Կը մեկնիմ ես , եթէ թոյլ տաք :

ՇԱՄԻՐԱՄ

Անշո՛ւշտ , նինուաս ,

Մեր ապրած պահն է անըստոյգ , և վաղահաս
 Դէպի մահուան գիրկը սահանք մ'է կեանքը մեր :
 Չէի՛ր ցանկար որ թիկնապահ մ'ընկերակցէր
 Գիշերային պտոյտներուդ :

ՆԻՆՈՒԱՍ

Շնորհակալ եմ :

Համեստաբար՝ զիս բաւական քաջ կը նկատեմ
 Դիմադրելու ամէն վտանգի առանձնապէս :

(Կ'երթայ)

Վ ա ռ ա գ ո յ Ր

ՏԵՍԱՐԱՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

(Շփրոթի նշաններով: Ինչին խորը և բազմի պարագաներե ներս լեցանող արեանն ճարագայնները սղաղակ ընդանող՝ սփեթուզ հավանիմ ճ Բորձրաբեր՝ թագահին յահեճը: Վարագայրը Բայստելան՝ Շփրոթ ինչ նն է, Գեանեղարույ արագեբը վեր Բորձրացող յանի ծանիի ճ անլե Բազխո արաճ, աղտելու րերի ղեղ: Մահեճին շորը եօնը նախելուներ ինչ սղաղակ լին խորանի և արագայրը լուսնեան ղեղ:)

ԳԵՆՆԵՇԱՐԱՊ, ՇԱՄԻՐԱՄ, ՆԱԺԻՇՏՆԵՐ

ՆԱԺԻՇՏՆԵՐՈՒ ԽՈՒՄԲԸ (կ'երգէ)

Մազերուն մէջը սակեթել՝ թագուհիին՝
Նրբին նետերն իր կ'արձակէ հըպարտ արփին
Ու գիշերուան ալ մեղապարտ մութը հիմայ
Ալ պարտասուն իր պայքարէն, փախուստ կուտայ...
Ու մատներովն իր վարդային արշալոյսն արդ
Վարագայրները կը վերցնէ՝ որ լոյսը զուարթ՝
Գայ սղողել նինուէն վրսեմ, աշխարհն անծիր
Պարուրելով վառ յորդառատ շողերովն իր:

(Մեղմ երաժշտութիւն մը կ'ընկերակցի այս խօսքերուն: Երգին վերջաւորութեան՝ երաժշտութիւնը կը դառնայ զօրաւոր եւ Շամիրամ կը բանայ աչքերը:)

ԳԵՆՆԵՇԱՐԱՊ

Խորունկ, շրքե՛ղ, անա՛հ,
Կեանքի, մահուան հանգոյն,
Երազն՝ — որ խոյս կու տայ
Ծեր վրհուկի մը տուն —
Իմաստն անա՛փ մուժի՛
Իզձերու և յոյսի
Ժխտում կամ հաւաստի
Բերելէ վերջ մեղի...:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Գիշերն համբուն, յակած անցեալ օրերուս վրայ,
Երազեցի մանկութենէս մինչեւ հիմա
Շրփոթ, անձեւ անցքեր, անձեր: Աւա՛ղ, միթէ՞
Վերագործն այս դէպի անցեալ ժխտում մըն է
Ինձ խոտացուած մեծափարթամ երկար կեանքին՝
Որ նըւիրեմ պիտի անշուշտ՝ անհո՛ւն փառքին
Աստուածներուն:

ԳԵՆՆԵՇԱՐԱՊ

Աստուածներու կամքին միջնորդ,
Երէկ գիշեր, ինչպէ՞ս նաեւ այս առաւօտ,
Ես քննեցի երկնի կրկնակ ըսկաւառակն
Ու բախտորոշ աստղերու և լուսնի գնացքն:
Խոնարհաբար իմաց տամ ձեզ թէ՛ մէկ դժբախտ
Տեսայ վրտանդ մ'որ կը սպառնայ մեծ և անյաղթ՝
Աշխարհներու տիրուհիին՝ Շամիրամի:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ձեր խօսքերն են այնքա՛ն մըթին ու երկղիմի

Որ վախ կ'ազդեն: Խօսէ՛ մեկին: Երկնի անձիր
Կապոյտին վրայ չի՞ տեսնուիր մահ ու ոճիր:

ԴԵՆՆԵՇԱՐԱՊ

Օ՛հ, օ՛հ:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Խօսէ՛:

(Դեճճեառապ լուռ կը մնայ)

Շնորհակալ եմ: Ըսէ՛ք ձեզ տան

Գանձարանէս քառսուն կըսոր ոսկի դրամ:

Ու ձեզ նետն բաւիղներու անդնդախոր

Լըռութեան մէջ մահագուշակ մ'իբր նենգաւոր:

(Երկու զինուորներ ներս կը մտնեն եւ կը ձեռքակալեն

Դեճճեառապը որ կը հետեւի անոնց:)

Վստահ գիտեմ, նախզգացումս զիս չի խաբեր:

Սակայն պէտք է որ յայտնուին մըթին դուերն:

(Նածիւսներուն)

Ըզզո՛յն կեցէք: Դրբան առջեւ և ամէն կողմ

Դրբէք պահակ և զինուորներ: Շա՛տ անողորմ

Պիտի ըլլամ հանդէպ բոլոր այն չարերուն՝

Որոնք կ'ուզեն ինձ դէմ գրգռել ամբոխն՝ որուն

Ես եղած եմ ու ե՛մ ընդմիջտ սէգ թագուհին,

Որուն առջեւ անոնք անձ՛վ կը խոնարհին:

ՆԱԺԻՇՏ ՄԸ

Չարերը մի՛շտ ալ պատժուած են, թագուհի:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Գացէ՛ք ընդփոյթ կանչել Նինուան այստեղ, ինձի:

ՆԻՆՈՒԱՍ (ճերս մտնելով)

Ողջո՛յն դշտոյն Ասորական վէտ աշխարհի՛
Որուն առջեւ բարին սիրով կը խոնարհի,
Չարը՝ անձ՛վ:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ողջոյն:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Կրնա՞մ հարցընել ձեզ

Պատճառն իմ հոս կանչուելուս կանուխ այսպէս:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Կ'ուզեմ խօսիլ քեզի, Նինուա՛ս. երէկ գիշեր

Անտկնկալ և անախորժ կերպով մը մեր

Տեսակցութիւնն ընդմիջուեցաւ: Ըրէ՛ մըտիկ

Խօսքերս, Նինուաս. ինձի համար բազմապատիկ

Դիւրին էր ցարդ ճանապարհէս վերցնել յանկարծ

Քեզ, ինձ համար նըկատելով անդարձ կորսուած:

Սակայն կ'ուզեմ փորձել վերջին անգամ մըն ալ

Ճակատագիրդ կապել փառքին՝ աշխարհակալ

Շամիրամի Չուր են ձիգերդ ուրացումիդ

Սիրոյ՛ մ'որուն գիտեմ կապուած սիրտդ ու հոգիդ:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Միա՛կ սէր մը՝ որուն կապուած սիրտն իմ կը զգամ,

Սէրն է անա՛հ՝ ժողովուրդին արիւնաքամ:

Սէր մը չըքեզ ու մեծափառ, զոր չեմ կրնար

Չոհել տարբեր սիրոյ, տարբեր փառքի համար:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ինչո՞ւ կ'ուզես պարտադրել ժողովուրդին

Սգատութիւնն՝ մ'որուն կարիք դեռ չի զգար ինք,
 Որուն չունի ո՛չ իսկ ճաշակն ու վարժութիւն,
 Չէ կարող զայն սրտապանելու նըւադագոյն
 Ոտընձգման դէմ իսկ, Նինուաս: Քայլդ է ուղղուած
 Սոսկ անձիս դէմ: բայց ո՛չ ի շահ հասարակաց,
 Այլ ի նըպաստ կարգ մը մարդոց վատ ու պրզերգ:
 Ամբոխն երբոր իջնէ կրկէս, քաղցած ու մերկ,
 Յանուն հացի, բարօրութեան, ազատութեան,
 Զայն արեան մէջ խեղդողն անո՛նք պիտի ըլլան:
 Պատրիկներն այդ, գիտեմ, ինչո՞ւ. կ'ըլլան զժգո՛հ.
 Մին, ո՞վ գիտէ, ներմղուած ցաւն ունի սիրոյ,
 Ուրիշ մ'անկուշտ՝ հարբատութեան, ու բոլորն ալ,
 Հաւանաբար, տենչն իշխելու:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Կրնամ հաւտալ.

Կրնամ, սակայն, լոկ պատժելու համար քստոր
 Եսերն՝ այդ նենգ պատրիկներուն՝ ժխտել բոլոր
 Յոյզերս, յոյսերս և անգոտնել սրտով թեթեւ
 Ինչ որ բնութեան ևս կը նկատեմ միտ՛կ պարգեւն
 Որ մարդկութեան իրաւունքն է անկապտելի:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ուրեմն, Նինուաս, կը նախընտրես դուն աւելի՛
 Ազատութիւնն ու րիչներուն, քան...:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Ինձ համար

Ընկեր ըլլալ նըկուղներուդ տասնեակ հազար
 Կրմախքներուն սչինչ բան է, բայց օր մը դուն
 Ալ պիտի գաս միանալու մեզի, ու քուն

Պիտի ըլլաս, բռնակալի տաժանագին
 Լոկ մղձաւանջն ապրելու քու երկրորդ կեանքին:

ՇԱՄԻՐԱՄ (հեգնական)

Միթէ կրկնա՞կ կեանքերով մենք կուգանք աշխարհ:

ՆԻՆՈՒԱՍ

Այո՛, մին կարճ՝ մեղանչելու, միւսը երկար
 Ու յաւիտեան՝ աշխարհային մեր մեղքերուն
 Ահե՛ղ պատիժն անվերջօրէ՛ն ընդունելու
 Ահա այսպէ՛ս:

(Սուրով կը վիբաւորէ Շամիրամը:)

ՇԱՄԻՐԱՄ (վիբաւորուած իյնալով)

Վիրաւորուած եմ ծանրապէս.

Սակայն, Նինուաս, պիտի պատժեմ քեզի ի՛նքս, ե՛ս:

(Թուևալից սրուակ մը կը նետ վրան)

Աւա՛ղ, աւա՛ղ, երի՛ցս աւաղ, ուժերս արդէն
 Վերջին շունչիս զիս կը լըքե՛ն անապաւէն...:

ՆԱԺԻՇՏ ՄԸ (հակելով Շամիրամի վրայ)

Աւա՛ղ, աւա՛ղ, ըսպաննուած է թագուհին...:

ՈՒՐԻՇ ՆԱԺԻՇՏ ՄԸ

Օ՛, օգնութի՛ւն...:

ՈՒՐԻՇ ՆԱԺԻՇՏ ՄԸ

Հասէ՛ք, հասէ՛ք, ըսպաննեցի՛ն...:

ԴԱՆԵԼԼԻ (դուրսէն դուրս գարնելով)

Բացէ՛ք, բացէ՛ք:

(Ներս մտնելով)

Օ՛ր, թագուհի՛ն... Գո՛ւն էս, Նինուաա,
Որ թագուհին սպաննեցիր:

ՇԱՄԻՐԱՄ

Ես զեռ մտած

Ձե՛՛մ Գանեղլի: Շուտով զեղին սրուակրս բե՛ր,
Անկէ կաթիլ մը բաւ է զիս... յարայէ՛ղնե՛ր
Յարալէզնե՛ր... (Կր մեռնի)

ՆԻՆՈՒԱՍ (մահաւերձ)

Աւա՛ղ, կ'այրին թորերս տակաւ
Ու աչքերուս կը սպառի լոյսըն ալ սակաւ,
Սրուակին թոյնն ակնթարթէ ակնթարթ զիս
Կր նետէ մութ անէութեան խորն, ու սրտիս
Կր նրւազին, կր նրւազին զարկերն արգէն,
Ձե՛՛մ իսկ լըսեր շուրջիս ազմուկն ալ. կր լըսե՛՛մ
Բայց սանաձայնն ամբոխներուն՝ որ շիթ առ շիթ
Հոգիիս մէջ կը հեղեղի յորդ ու վրձիս:

(Նուաղուն ձայնով)

Կրմախառնիկ կը տեսնեմ մահն ալ՝ զիս գրկած
Փախուտս կուտայ ընդ խորն երկրին...:

ԴԱՆՆԵԼԼԻ

(Լալահառաչ իյնալով Նինուասի անտունը մարմնոյն վրայ)

Նինուա՛ս... Նինուա՛ս...:

54280

